

Dansk industristruktur i morgendagens Europa

Af Christen Sørensen

Resumé

Europa er og har været i hastigt opbrud, i øst og i vest og mellem øst og vest.

Som udgangspunkt for de efterfølgende betragtninger om dansk industristruktur i morgendagens Europa beskrives EF-samarbejdet indledningsvist. I fortsættelse heraf beskrives nogle grundkarakteristika ved dansk industri. Nogle følgevirkninger heraf analyseres med vægten lagt på forsknings- og udviklingsintensiteter. Endelig afsluttes med nogle funderinger over årsagerne til, at industrien har udviklet sig så forskelligt i Danmark og Tyskland.

Når det kan være af interesse specielt at sammenligne industriudviklingen i Danmark og Tyskland, skyldes det bl.a., at den industripolitiske tankegang er meget forskellig i de to lande. Mens tysk industripolitik er kendetegnet ved et udogmatisk syn på samarbejdet/samspillet mellem den private og den offentlige sektor, er dansk industripolitik i stigende grad blevet domineret af den angelsaksiske opfattelse, der traditionelt ser med stor skepsis på et sådant samarbejde. Ikke mindst den kraftige beskæring af de industripolitiske midler i de to seneste finanslove, kombineret med den forskellige industrielle udvikling i de to lande, gør det berettiget at stille spørgsmål ved en alt for rendyrket angelsaksisk industripolitik.

1. EF-samarbejdet

Tyskland var blandt de seks lande, der underskrev den oprindelige aftale om EF-samarbejdet i Rom 25. marts 1957. Tyskland har således deltaget i EF-samarbejdet fra starten, dvs.

fra 1. jan. 1958, mens Danmark efter en folkeafstemning i 1972 deltog fra 1. jan. 1973.

Opbygningen af toldunionen mellem de oprindelige seks EF-lande skete hurtigt (hurtigere end den oprindeligt lagte tidsplan), men herefter og indtil vedtagelsen af opbygningen af EF's indre marked med Europæisk Fælles Akt, der trådte i kraft 1. juli 1987, stod EF-samarbejdet lidt i stampe.

Hovedårsagen til, at der med den Europæiske Fælleskat kom ny fremgang i EF-samarbejdet, var, at beslutninger på en hel række områder kunne tages med kvalificeret flertal. Bl.a. retningslinier om tekniske normer og standarder. Her er fremgangsmåden, at EF's Ministerråd udformer de generelle regler ud fra sikkerheds- og sundhedsmæssige kriterier. Når disse generelle rammer er fastlagt overlades det til teknikere, repræsentanter fra interesseorganisationer m.m. at omsætte disse generelle regler til konkrete industristandarder. Disse standarder udarbejdes indenfor rammerne af CEN og CENELEC.

Formålet med opbygningen af det indre marked er at nedbryde de fysiske, tekniske og fiskale grænser, der i dag er mellem EF-landene for varers, tjenesters, kapital og personers bevægelighed hen over EF-landegrænserne. For i henhold til EØF-traktatens artikel 8A, indsat efter ratificeringen af Europæisk Fælles Akt, er et indre marked »et område uden indre grænser med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital«. Som det også fremgår af artikel 8A, skal det indre marked være etableret inden udgangen af 1992.

Men planerne for et fortsat og udvidet samarbejde mellem EF-landene går videre.

Dansk industristruktur i morgendagens Europa

Af Christen Sørensen

Resumé

Europa er og har været i hastigt opbrud, i øst og i vest og mellem øst og vest.

Som udgangspunkt for de efterfølgende betragtninger om dansk industristruktur i morgendagens Europa beskrives EF-samarbejdet indledningsvist. I fortsættelse heraf beskrives nogle grundkarakteristika ved dansk industri. Nogle følgevirkninger heraf analyseres med vægten lagt på forsknings- og udviklingsintensiteter. Endelig afsluttes med nogle funderinger over årsagerne til, at industrien har udviklet sig så forskelligt i Danmark og Tyskland.

Når det kan være af interesse specielt at sammenligne industriudviklingen i Danmark og Tyskland, skyldes det bl.a., at den industripolitiske tankegang er meget forskellig i de to lande. Mens tysk industripolitik er kendetegnet ved et udogmatisk syn på samarbejdet/samspillet mellem den private og den offentlige sektor, er dansk industripolitik i stigende grad blevet domineret af den angelsaksiske opfattelse, der traditionelt ser med stor skepsis på et sådant samarbejde. Ikke mindst den kraftige beskæring af de industripolitiske midler i de to seneste finanslove, kombineret med den forskellige industrielle udvikling i de to lande, gør det berettiget at stille spørgsmål ved en alt for rendyrket angelsaksisk industripolitik.

1. EF-samarbejdet

Tyskland var blandt de seks lande, der underskrev den oprindelige aftale om EF-samarbejdet i Rom 25. marts 1957. Tyskland har således deltaget i EF-samarbejdet fra starten, dvs.

fra 1. jan. 1958, mens Danmark efter en folkeafstemning i 1972 deltog fra 1. jan. 1973.

Opbygningen af toldunionen mellem de oprindelige seks EF-lande skete hurtigt (hurtigere end den oprindeligt lagte tidsplan), men herefter og indtil vedtagelsen af opbygningen af EF's indre marked med Europæisk Fælles Akt, der trådte i kraft 1. juli 1987, stod EF-samarbejdet lidt i stampe.

Hovedårsagen til, at der med den Europæiske Fælleskat kom ny fremgang i EF-samarbejdet, var, at beslutninger på en hel række områder kunne tages med kvalificeret flertal. Bl.a. retningslinier om tekniske normer og standarder. Her er fremgangsmåden, at EF's Ministerråd udformer de generelle regler ud fra sikkerheds- og sundhedsmæssige kriterier. Når disse generelle rammer er fastlagt overlades det til teknikere, repræsentanter fra interesseorganisationer m.m. at omsætte disse generelle regler til konkrete industristandarder. Disse standarder udarbejdes indenfor rammerne af CEN og CENELEC.

Formålet med opbygningen af det indre marked er at nedbryde de fysiske, tekniske og fiskale grænser, der i dag er mellem EF-landene for varers, tjenesters, kapital og personers bevægelighed hen over EF-landegrænserne. For i henhold til EØF-traktatens artikel 8A, indsat efter ratificeringen af Europæisk Fælles Akt, er et indre marked »et område uden indre grænser med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital«. Som det også fremgår af artikel 8A, skal det indre marked være etableret inden udgangen af 1992.

Men planerne for et fortsat og udvidet samarbejde mellem EF-landene går videre.

På Det Europæiske Råds møde i Hannover 27.-28. juni 1988 besluttede EF-landenes regerings- eller statschefer at nedsætte Delors-udvalget, der skulle undersøge og foreslå konkrete etaper til opbygningen af en økonomisk og monetær union mellem EF-landene.

På Det Europæiske Råds efterfølgende møder i Madrid (juni 1989), Strasbourg (december 1989) og Dublin (juni 1990) blev det besluttet at nedsætte en regeringskonference om konkretiseringen af planerne for og indholdet i en økonomisk og monetær union mellem EF-landene. Denne konference starter i Rom 13. december 1990. På det ekstraordinære møde i Det Europæiske Råd 28. april i Dublin, hvor bl.a. EF-konsekvenserne af den tysk-tyske union blev drøftet, vedtoges det at undersøge mulighederne for en politisk union mellem EF-landene. På det efterfølgende ordinære møde i Det Europæiske Råd i juni 1990 i Dublin besluttedes det herefter, at en parallel regeringskonference herom også skulle iværksættes. Denne konference starter også i Rom, men 14. december 1990.

Der er således kommet både fornyet dynamik ind i EF-samarbejdet og udsigt til fornyet dynamik i EF-samarbejdet; og det i en sådan grad at udtrykket Europas Forenede Stater er blevet mere og mere brugt om retningspunktet for den europæiske integrationsproces, der startede med Rom-traktatens underskrivelse 25. marts 1957. (I parentes bemærket er der jo på dette område en meget interessant tysk parallel. Tysklands politiske samling i det 19. århundrede startede jo med en toldunion (Zollverein) i 1834. 37 år senere, i 1871, fulgte Tysklands politiske samling. Dette er nærmere uddybet i Sørensen (1990).

Den grænsebrydningsproces, som såvel opbygningen af det indre marked som planerne om en politisk, økonomisk og monetær union er udtryk for, påvirker naturligvis på en meget afgørende måde fremtidsudsigterne for europæisk industri, herunder også den tyske og danske industri.

EF-kommissionen har i Cecchini-rapporten beregnet, at den omstruktureringsproces, som opbygningen af det indre marked vil af-

stedkomme, vil betyde et væksttilskud på 4 1/2-6 1/2 pct. af EF-landenes bruttonationalprodukt. Heraf skønnes over 2 pct. alene at hidrøre fra stordriftsfordele, der bl.a. forventes at blive følgen af fusioner og sammenlægninger i europæisk industri. Omfanget af stordriftsfordele er dog omtvistet. Selv EF-kommissionens egne undersøgelser viser, at dette er tilfældet, jf. EF-kommissionen (1989). Øget konkurrence skønnes yderligere at bidrage med omkring 1 1/2 pct. Det er på denne baggrund, at den følgende beskrivelse af dansk industri skal ses.

2. Dansk industris grundkarakteristika

Dansk industris væsentligste karakteristika er nok:

- at dansk industri i forhold til andre sektorer i den danske økonomi er relativ lille, når der sammenlignes med forholdene i andre europæiske lande,
- at dansk industri er karakteriseret ved forholdsvis mange små virksomheder.

Tabel 1 viser den andel af arbejdsstyrken, der er beskæftiget i fremstillingsvirksomheder med mindst 10 ansatte (industrien) i en række lande.

Tabel 1. Andele af arbejdsstyrken beskæftiget i fremstillingsvirksomhed (med mindst 10 ansatte). Pct.

	10-99 ansatte	100-499 ansatte	500- ansatte	I alt
Danmark	5	4	5	14
Holland	5	4	5	14
Frankrig	5	5	10	20
Storbritannien	4	6	10	20
Vesttyskland	6	6	17	29

Kilde: »Dansk Industri«, 1988/3.

Tabel 1. viser, at vesttysk industri forholds- mæssigt beskæftiger dobbelt så mange som dansk industri - 29 pct. mod 14 pct. af arbejdsstyrken. Kun i Holland er industrien af samme relative beskedne størrelse som i Danmark.

Dansk industris beskedne størrelse skyldes dels, at dansk landbrug har været meget dominerende, hvorfor industrialiseringen slog forholdsvis sent igennem i Danmark, og dels, at den offentlige sektor er relativ stor i Danmark. I Danmark er der således beskæftiget ca. 150 i den offentlige sektor pr. 100 i industrien. Det tilsvarende tal for Tyskland er godt 50 i den offentlige sektor.

I europæisk sammenhæng er dansk industri desuden karakteriseret ved relativt mange små virksomheder, jf. tabel 2.

Tabel 2. Betydningen af små virksomheder i industrien i udvalgte europæiske lande, 1983

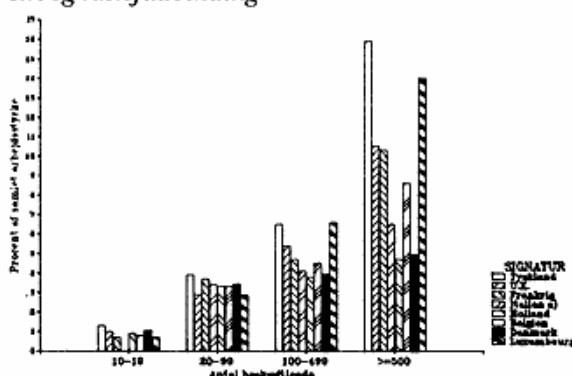
	Dan- mark	Vest- tyskland	Fran- krig	UK
Andel i pct. af:				
Beskæftigelsen	12,3	9,7	11,1	9,4
Omsætning	11,0	6,8	7,8	8,0

Anm.: Mindre virksomheder beskæftiger mindre end 20 personer

Kilde: Eurostat

Som det fremgår af tabel 1, opvejes de manglende store virksomheder i Danmark imidlertid ikke af et større antal små industrivirksomheder. Andelen af den samlede arbejdsstyrke beskæftiget i små virksomheder/firmaer er nemlig ret ens i EF-landene, jf. figur 1. Derfor har Danmark set i forhold til arbejdsstyrken over 100.000 industriarbejdspladser færre end de andre lande i gennemsnit. Hele forskellen kan tilskrives mangel på virksomheder/firmaer med mindst 100 ansatte, og størstedelen i mangel af virksomheder/firmaer med mindst 500 ansatte, jf. figur 1.

Figur 1. Firmastruktur i visse EF-lande, 1981. Industri og råstofudvinding

Anm.: Afgrænsningen af råvarefremstilling og industri er ikke helt den samme i Danmark som i de øvrige lande.

3. Følger af den danske industris grundkarakteristika

I dette afsnit beskrives følger af den danske industris grundkarakteristika, som der er redegjort for i afsnit 2. Afsnittet fokuserer på forsknings- og udviklingsindsatsen. Den forholdsvis store betydning, som små virksomheder har i dansk industri og i dansk erhvervsliv i det hele taget, har afgørende konsekvenser for forsknings- og udviklingsindsatsen (FoU). Den danske indsats inden for forskning og udvikling er i flere undersøgelser i de senere år blevet målt til at være væsentlig mindre end i en række nærliggende sammenligningslande, jf. bl.a. tabel 3.

En hovedårsag til, at FoU-intensiteten i Danmark f.eks. er under halvdelen af FoU-intensiteten i Vesttyskland, jf. tabel 3, er den relative dominans af små virksomheder i Danmark. Danske undersøgelser viser, at der er en klar tendens til, at andelen af firmaer med FoU-aktiviteter vokser med firmastørrelsen. Men når et firma først har påbegyndt FoU, kan intensiteten ikke påvises at afhænge af firmastørrelse, se Det økonomiske Råd. Formandskabet (1987, kapitel VII).

Forskningsintensiteten varierer fra branche til branche, jf. tabel 4.

Tabel 4. Interne FoU-udgifters andel i pct. af værditilvæksten i en række brancher i syv OECD lande i 1980/81.

Branche	Danmark	Norge	Sverige	Finland	USA	Canada	Japan	Simp. gn.snit 7 lande	Simp. gn.snit 7 lande ^a
Elektronikindustri	6,4	12,5	15,1	10,0	12,3	7,4	9,0	10,4	11,0
Kemisk industri	2,7	4,7	3,4	3,1	4,7	1,9	8,5	4,1	3,5
Medicinalindustri	12,3	15,2	27,9	15,2	13,2	6,1	10,6	14,4	17,7
Transportmiddelindustri	0,4	1,2	1,7	2,1	0,4	0,6	1,4	1,1	1,4
Jern- og metalindustri	0,8	3,3	2,9	2,1	1,3	1,2	2,5	2,0	2,3
Instrumentindustri	9,4	5,1	8,9	10,9	10,8	1,8	9,2	8,0	8,6
Maskinindustri	3,6	5,8	6,5	4,4	5,7	2,4	3,8	4,6	5,1
Nærings- og nydelsesmiddelindustri	0,8	1,2	1,3	0,9	0,8	0,5	1,4	1,0	1,1
Tekstil- og beklædningsindustri	0,4	0,8	1,0	0,3	0,2	0,2	1,3	0,6	0,6
Gummi- og plastindustri	2,6	3,5	2,3	3,0	2,9	0,8	3,0	2,6	2,9
Sten-, ler- og glasindustri	1,4	1,1	1,8	1,0	1,7	0,4	2,3	1,4	1,3
Papir- og grafisk industri	0,2	0,6	2,0	0,9	0,7	0,0	0,3	0,7	0,9
Træ- og møbelindustri	0,4	0,5	0,3	0,4	0,6	1,4	0,5	0,6	0,4

a) De fire nordiske lande.

Tabel 3. FoU udgifter i en række OECD-lande

	FoU-udgifternes andel af BNP i 1983	Gennemsnitlig årlig vækst i FoU-udgifter (faste priser) i perioden 1979-1983 ^a
	pct.	
UK	2,28	^b
USA	2,72	4,3
Vesttyskland	2,54	2,1
Frankrig	2,15	4,7
Sverige	2,46	^c
Norge	1,42	3,2
Danmark	1,17	5,4

a) Det beregnede summariske gennemsnit er så vidt muligt baseret på data for alle årene, men der mangler oplysninger fra enkelte år.

b) For UK haves kun værdier for 1981 og 1983. Vækst i 1981: 2,8 pct. og i 1983: -0,7 pct.

c) For Sverige haves kun værdier for 1979 og 1983. Vækst i 1979: 3,5 pct. og i 1983: 7,0 pct.

Kilde: Dansk Økonomi, maj 1987, p. 177.

Tabel 4 viser forskningsintensiteten i en række industribrancher i syv OECD-lande. Vesttyskland indgår desværre ikke i det grundmateriale, der ligger bag opstillingen af tabel 4. De enkelte branchers interne udgifter til forskning og udvikling opgøres i procent

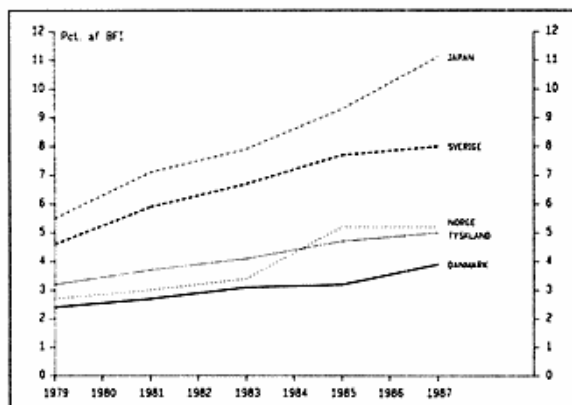
af værditilvæksten i en række lande i 1980/81 i tabel 4. Tallene er således et mål for FoU-intensiteter i de enkelte brancher, og ved en nærmere analyse af data viser der sig at være en stærk sammenhæng mellem FoU-intensiteterne på tværs af landegrænserne. Samtidig viser det sig dog, at Danmark er det land, der adskiller sig mest fra de øvrige lande. Dette fremgår ved en sammenligning med det gennemsnitlige FoU-intensitet for henholdsvis alle syv lande og for de fire nordiske lande, jf. tabel 4. Set i relation til gennemsnittet for de syv lande har Danmark en mindre FoU-intensitet i alle brancher undtagen i instrumentindustrien. Dette resultat forstærkes, hvis kun gennemsnittet for de fire nordiske lande benyttes til en sammenligning, idet Danmark er det nordiske land, der har den mindste FoU-intensitet inden for langt de fleste brancher. Fra dette fremherskende billede er der dog en positiv afvigelse for så vidt angår instrumentindustrien. De brancher, hvor Danmark afviger mest fra gennemsnittet, er elektronik, kemiske produkter og medicinalvarer samt jern- og metalindustrien, dvs. brancher, der generelt må betragtes som vækst- og FoU-intensive brancher.

Årsagen til den lave FoU-aktivitet i Dan-

mark kunne på baggrund af tabel 4 være, at de forskningssvage industribrancher var relativt stærkt repræsenteret i dansk industri; f.eks. er nærings- og nydelsesmiddelindustrien overrepræsenteret i Danmark.

Forudsættes det beregningsteknisk, at landene har samme industristruktur, kan der beregnes en såkaldt strukturjusteret forskningsintensitet for hele industrien. I de beregninger, der er gengivet i figur 2, er det forudsat, at industristrukturen svarer til den gennemsnitlige eksportindustristruktur i OECD-landene.

Figur 2. Strukturjusterede forskningsintensiteter for fremstillingsvirksomhed i Danmark, Sverige, Norge, Vesttyskland og Japan. 1979-87

Kilde: Finansministeriet 1990. Finansregørelse 90, side 140.

Figur 2 viser bl.a., at den afstand mellem FoU-aktiviteter, som tabel 3 viste der var mellem Danmark og Vesttyskland med hensyn til FoU-aktiviteter, bliver mindre, når der anvendes strukturjusterede FoU-intensiteter for industrien. Denne indskrænkning er sket på trods af, at det private erhvervslivs andel af de samlede FoU udgifter er højere i Vesttyskland end i Danmark. Og tabel 3 vedrørte den samlede forskningsindsats, hvorimod tabel 4 og figur 2 vedrørte industriens forskningsindsats. Tabel 5 viser, hvor stor en andel af de samlede FoU-udgifter erhvervslivet afholder. I denne sammenhæng skal anføres, at indu-

strien står for ca. 80 pct. af erhvervslivets samlede FoU-indsats i Danmark.

Tabel 5. Erhvervslivets andel af de samlede udgifter til FoU i 1983 i pct.

UK	USA	Vest-tyskland	Fran-krig	Sve-rige	Norge	Danmark
61	71	71	57	68	56	55

Kilde: Det økonomiske Råd. Formandskabet 1987, Dansk Økonomi, maj 1987, side 180.

Tabel 4 giver imidlertid endnu en gang anledning til at fremhæve betydningen af virksomhedsstørrelse for FoU-indsats. Der er kun en industribranche, hvor FoU-indsatsen er højere i Danmark end i gennemsnittet i de i tabel 4 inddragne 7 OECD-lande, nemlig instrumentindustrien. Gummi- og plastikindustrien samt sten-, ler- og glasindustrien har dog samme FoU-intensitet i Danmark som gennemsnitligt i de syv OECD-lande.

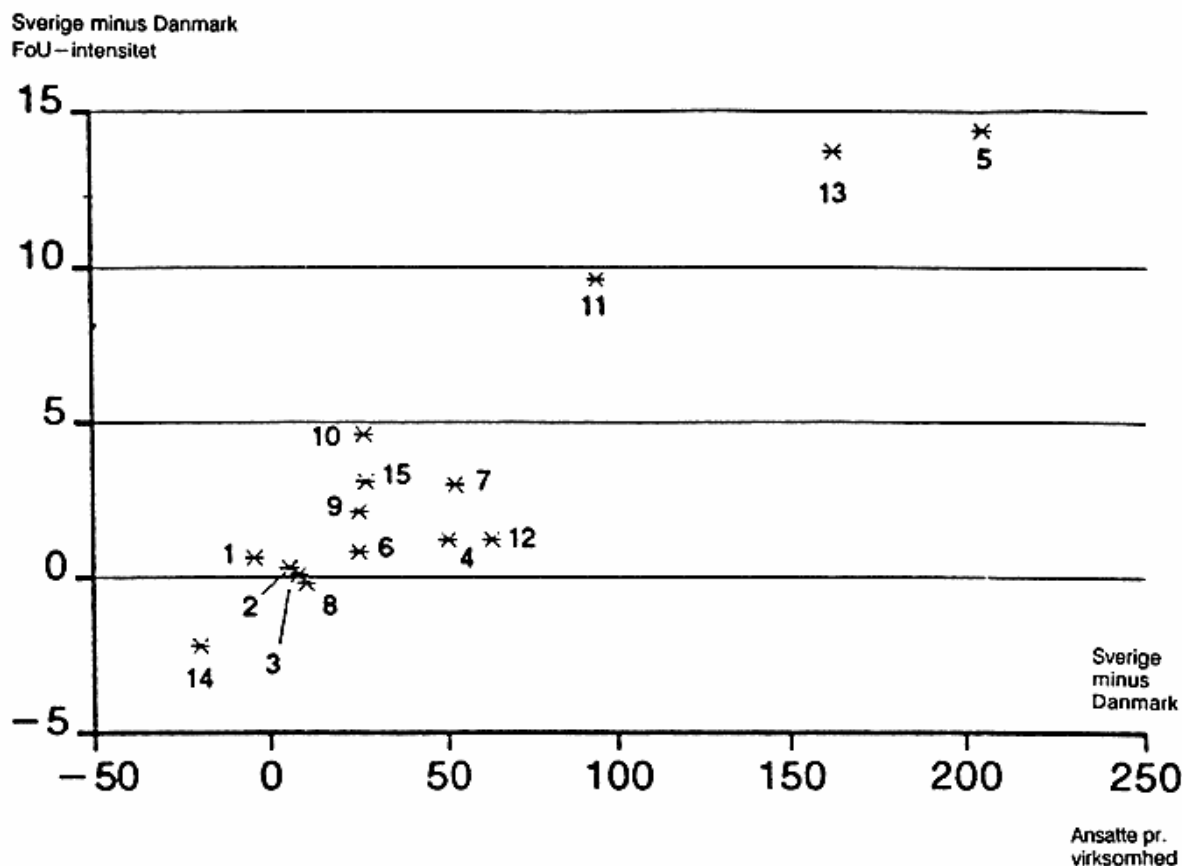
Instrumentindustrien er netop en branche, der i Danmark er karakteriseret ved relativt store virksomheder, jf. figur 3, hvor forskningsintensiteten og virksomhedsstørrelse er sammenlignet på brancheplan for hhv. dansk og svensk industri.

Dette korte resume om FoU-aktiviteter og dansk industri giver således anledning til flg. konklusion:

Den lave FoU-aktivitet i dansk industri hænger sammen med såvel industristruktur som virksomhedsstørrelse. Og industristrukturen kan igen være en følge af, at store virksomheder indenfor industrien har haft vanskeligt ved at vokse op i Danmark.

Men hvorfor nu beskæftige sig så meget med FoU-aktiviteter? For økonomer er eller burde det være en grundviden, at en af de væsentligste årsager til økonomisk vækst er forskning og udvikling, dvs. indsats af viden. Se herom bl.a. Denison (1967), Maddison (1987), Dowrick og Nguyen (1989) og Sørensen (1989). Det er ikke den eneste faktor. Høj opsparing og et heraf følgende stort og moderne kapitalapparat er en anden væsentlig kilde til vækst. Og økonomisk vækst er en væsentlig kilde til velfærd, men igen ikke den eneste kilde.

Figur 3. Forskelle i svenske og danske virksomheders størrelse i 14 industribrancher sammenholdt med forskelle i forskningsintensitet, 1983

Anm.: (1) nærings- og nydelsesmidler, (2) tekstiler og beklædning, (3) trævarer, (4) papir og grafiske produkter, (5) medicinalvarer, (6) gummi og plast, (7) kemiske produkter i øvrigt, (8) mineralske produkter, (9) metaller og metalvarer, (10) maskiner i øvrigt, (11) elektroprodukter, (12) skibe og skibsmaskiner, (13) transportmidler i øvrigt, (14) instrumenter, (15) industrivarer i alt. Forskningsintensiteten er målt som FoU-udgifter i forhold til værditilvæksten.

Kilde: Finansministeriet 1987. Budgetredegørelse 1987, p. 184.

4. Hvorfor forskelle mellem dansk og tysk industri?

Hensigten med dette afsluttende punkt er helt kortfattet at fundere over årsagerne til, at udviklingsmulighederne har været så forskellige for dansk og tysk industri.

Jeg skal her indskrænke mig til at fremhæve to forskelle, der begge har sit udspring i det 19. århundrede.

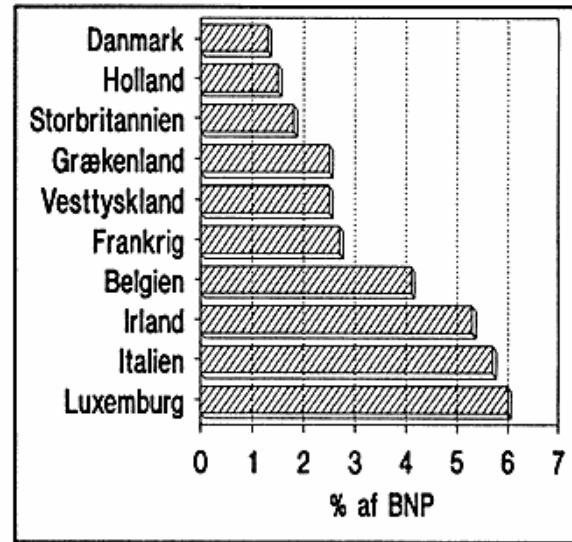
Lige siden industrialismens gennembrud har der i Tyskland været tradition for at anlægge et ret så udogmatisk syn på industripolitik, kort sagt, der har altid været tradition for, at staten kunne bidrage til industriel vækst. Friedrich List var en af de ledende personligheder i den proces, der førte frem til Zollverein i 1834. Og et af Zollvereins formål var bl.a. at beskytte en opvoksende tysk indu-

stri mod en stærkere industri, i det 19. århundrede især den engelske industri. Freidrich List argumenterede for Zollverein, beskyttelsestold og tysk samling i sit Berliner-tidsskrift Zollvereinsblatt. Som vi ved, har denne politik båret frugt.

Også på et andet centralt punkt adskilte tysk økonomisk politik sig fra den dominerende engelske politik i det 19. århundrede. Mens engelsk og angelsaksisk bankpolitik blev baseret på den såkaldte gründer-funktion. Banker og banksyndikater i Tyskland har bygget jernbaner, kanaler og etableret industriforetagender, bl.a. som initiativtagere til fusioner o.lign. sammenlægninger. Som sådan har bankerne altid spillet en meget væsentlig rolle for industriudviklingen i Tyskland. Bl.a. sidder der bankrepræsentanter i alle de vigtigste industriselskabers bestyrelse, noget sådant er udelukket efter en angelsaksisk banktradition. Først nu er den angelsaksiske banktradition ved at vige for den mere dynamiske tyske tradition for bankpolitik. I EF vil denne udvikling i øvrigt blive en konsekvens af, at landene allerede har besluttet at godkende hinandens bankvæsen, også når dette etableres i de øvrige EF-lande.

Dansk industripolitik har på begge de fremdragne punkter været angelsaksisk inspireret. I synet på samspillet med den offentlige sektor og erhvervslivet er den nuværende regerings politik så angelsaksisk præget som vel næsten ingensinde tidligere, se herom bl.a. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (1990). Dette kan vises på forskellige måder. Figur 4 målt med erhvervsstøttens størrelse også, at Danmark baserer sig på en meget liberalistisk erhvervspolitik.

Figur 4. National erhvervsstøtte. Årlig støtte i % af BNP. 1981-86

Kilde: First Survey on State Aids in the EEC, EF-kommissionen, 1989.

Litteratur

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 1990. *Erhvervspolitik uden mål og midler*.

Denison, E.F., 1967. *Why Growth Rates Differ*, The Brookings Institution.

Det økonomiske Råd. Formandskabet 1987. *Dansk Økonomi*, maj 1987.

Dowrick, S. & D-T. Nguyen 1989. OECD Comparative Economic Growth 1950-85: Catch-Up and Convergence. *The American Economic Review* 1989:79:1010-30.

EF-kommissionen 1989. *European Economy No 40*. Maj 1989. Horizontal mergers and competition policy in The European Community.

Finansministeriet 1987. *Budgetredegørelse 1987*.
Finansministeriet 1990. *Finansredegørelse 90*.

Madison, A. 1987. *Growth and Slowdown in Advanced Capitalist Economies*. Journal of Economic Literature. 1987:2:649-98.

Sørensen, C. 1989. Økonomisk Politik i Danmark – en kritik. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1989:127:165-83.

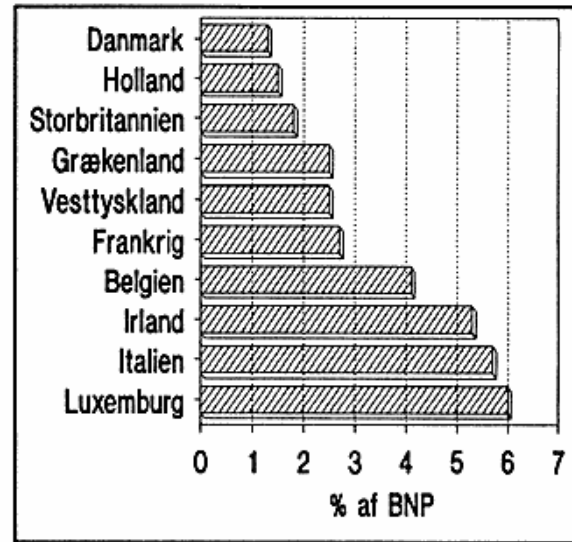
Sørensen, C. 1990. *Danmark – delstat i Europa?* Fremad.

stri mod en stærkere industri, i det 19. århundrede især den engelske industri. Freidrich List argumenterede for Zollverein, beskyttelsestold og tysk samling i sit Berliner-tidsskrift Zollvereinsblatt. Som vi ved, har denne politik båret frugt.

Også på et andet centralt punkt adskilte tysk økonomisk politik sig fra den dominerende engelske politik i det 19. århundrede. Mens engelsk og angelsaksisk bankpolitik blev baseret på den såkaldte gründer-funktion. Banker og banksyndikater i Tyskland har bygget jernbaner, kanaler og etableret industriforetagender, bl.a. som initiativtagere til fusioner o.lign. sammenlægninger. Som sådan har bankerne altid spillet en meget væsentlig rolle for industriudviklingen i Tyskland. Bl.a. sidder der bankrepræsentanter i alle de vigtigste industriselskabers bestyrelse, noget sådant er udelukket efter en angelsaksisk banktradition. Først nu er den angelsaksiske banktradition ved at vige for den mere dynamiske tyske tradition for bankpolitik. I EF vil denne udvikling i øvrigt blive en konsekvens af, at landene allerede har besluttet at godkende hinandens bankvæsen, også når dette etableres i de øvrige EF-lande.

Dansk industripolitik har på begge de fremdragne punkter været angelsaksisk inspireret. I synet på samspillet med den offentlige sektor og erhvervslivet er den nuværende regerings politik så angelsaksisk præget som vel næsten ingensinde tidligere, se herom bl.a. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (1990). Dette kan vises på forskellige måder. Figur 4 målt med erhvervsstøttens størrelse også, at Danmark baserer sig på en meget liberalistisk erhvervs politik.

Figur 4. National erhvervsstøtte. Årlig støtte i % af BNP. 1981-86

Kilde: First Survey on State Aids in the EEC, EF-kommissionen, 1989.

Litteratur

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 1990. *Erhvervs politik uden mål og midler*.

Denison, E.F., 1967. *Why Growth Rates Differ*, The Brookings Institution.

Det økonomiske Råd. Formandskabet 1987. *Dansk Økonomi*, maj 1987.

Dowrick, S. & D-T. Nguyen 1989. OECD Comparative Economic Growth 1950-85: Catch-Up and Convergence. *The American Economic Review* 1989:79:1010-30.

EF-kommissionen 1989. *European Economy No 40*. Maj 1989. Horizontal mergers and competition policy in The European Community.

Finansministeriet 1987. *Budgetredegørelse 1987*.
Finansministeriet 1990. *Finansredegørelse 90*.

Madison, A. 1987. *Growth and Slowdown in Advanced Capitalist Economies*. Journal of Economic Literature. 1987:2:649-98.

Sørensen, C. 1989. Økonomisk Politik i Danmark – en kritik. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1989:127:165-83.

Sørensen, C. 1990. *Danmark – delstat i Europa?* Fremad.